

BẾN TRE:

BẢO TỒN, GIỮ GÌN

hát Sắc bùa

PHƯƠNG NGHI

Hát Sắc bùa là loại hình diễn xướng dân gian rất phổ biến ở Bến Tre, thường được hát vào dịp lễ, tết hoặc những buổi tiệc mừng quan trọng để cầu may cho gia chủ. Hát Sắc bùa được xác định có nguồn gốc từ Nam Trung Bộ, cụ thể là vùng Quảng Ngãi, Bình Định, đã đi cùng lưu dân vào Nam trong quá trình khai phá, lập vùng đất Phú Lễ (khoảng giữa thế kỷ 18). Song loại hình này gần như đã biến mất từ sau những năm 70 của thế kỷ trước. Đến cuối năm 2011, các xã Phú Năm (huyện Giồng Trôm) và Phú Lễ (huyện Ba Tri) đã thành lập đội hát Sắc bùa với tâm huyết phục dựng lại nghệ thuật hát Sắc bùa, nhằm giữ

gìn điệu hát độc đáo của quê hương, tài sản cha ông để lại. Đặc biệt, mới đây, tại Đình Phú Lễ, xã Phú Lễ, Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch Bến Tre phối hợp với Ủy ban nhân dân huyện Ba Tri tổ chức lễ công bố Di sản văn hóa phi vật thể Quốc gia Hát Sắc bùa Phú Lễ.

Ở Bến Tre, hát Sắc bùa Phú Lễ là một sinh hoạt văn nghệ dân gian có tính chất lễ nghi nông nghiệp pha tạp với pháp thuật đạo giáo, mang yếu tố tâm linh, cầu cho năm mới “phong đăng hòa cốc”, mùa màng cây cối tốt tươi, tống quỷ, trừ ma, cầu cho trăm nghề tấn phát, bình an gia đạo. Hát Sắc bùa Phú Lễ kết hợp nhiều nghệ thuật dân gian, gồm hát múa và diễn xướng sân khấu sơ

khai, hình thức cử hành nghi lễ phù hợp với trình độ tư duy và cảm thụ nghệ thuật của cư dân nông nghiệp.

Theo ông Lư Văn Hội, Phó Chủ tịch Hội Di sản văn hóa Bến Tre, trước đây, đội hát Sắc bùa hát hòa cùng tiếng trống cơm, đàn cò, sanh tiền, sanh cái (các loại nhạc cụ cổ) là hình ảnh quen thuộc đối với người dân xứ dừa. Một đội hát Sắc bùa thường có bốn nghệ nhân, nhiều nhất 12 người và mỗi nghệ nhân vừa là diễn viên, vừa là nhạc công. Người hát chính đánh trống cơm gọi là “Cái kể”, những người còn lại hát bè theo gọi là “Con xô”. Mỗi buổi hát Sắc bùa được chia ra thành hai phần là hát nghi lễ và hát giúp vui. ▶

Hát Sắc bùa cầu bình an gia đạo của Đội hát Sắc bùa xã Phú Lễ (huyện Ba Tri)

Đội hát Sắc bùa trường THCS Phú Lễ biểu diễn hát Sắc bùa.

► Anh Nguyễn Văn Chấn, Đội trưởng Đội hát Sắc bùa xã Phú Lễ (huyện Giồng Trôm) tâm sự: Một bài hát Sắc bùa thường chia thành ba phần: Phần mở đầu là những câu rao do ông bầu mang trống cơm vỗ trống hát bắt giọng gọi là *Cái kễ*, nhằm tạo không khí cuộc hát và chuẩn bị cho *Con xô* lấy giọng. Các nghệ nhân sử dụng sanh tiền, sanh cái gõ phách nhịp và đồn cò đồn

dao theo. "Kết thúc phần mở đầu là phần nội dung. Thường câu đầu của nội dung bài hát do tất cả các đội viên vào nhịp. Câu thứ hai *Cái kễ*, câu thứ ba *Con xô*. Các bài được hát có sự luân phiên giữa bè đố và bè đáp giữa *Cái kễ* - *Con xô* cho đến hết phần nội dung với tốc độ từ chậm rãi đến nhanh dần, đến một nhịp điệu cố định, đều đặn ít biến hóa, song hấp dẫn người xem nhờ

không khí biểu diễn cùng ý lời luôn luôn mới lạ và ngộ nghĩnh. Hai câu sau cùng là hai câu kết thúc, toàn đội sẽ cùng hát" - Anh Chấn nói.

Nhằm khôi phục loại hình nghệ thuật này, ngành văn hóa tỉnh Bến Tre đã và đang thành lập các đội hát Sắc bùa. Đặc biệt, các nghệ nhân đang tích cực truyền dạy cho những em học sinh ở địa phương để góp phần bảo tồn, phát huy giá trị độc đáo của nghệ thuật hát Sắc bùa. Thầy Huỳnh Kim Thái, Hiệu trưởng Trường THCS Phú Lễ cho biết: "Hiện tại, trường THCS Phú Lễ có 3 đội hát Sắc bùa với 21 em học sinh, được nhà trường duy trì, tập cho các em vào dịp nghỉ hè. Khi địa phương có nhu cầu vào dịp cúng đình, lễ hội... các em đều tham gia. Hiện tại, nhà trường đang tuyển chọn mỗi lớp từ 5 đến 6 em có năng khiếu tham gia vào đội để khi lứa học sinh ra trường sẽ có thế hệ tiếp theo kế cận, tham gia biểu diễn hát Sắc bùa".

Em Đào Thị Cẩm Tiên, thành viên Đội hát Sắc bùa trường THCS Phú Lễ cho biết: Là thế hệ con, cháu đang sinh sống ở xã Phú Lễ nên em muốn học thành thạo hát Sắc bùa để góp phần giữ gìn bản sắc văn hóa của cha, ông để lại. Ban đầu, em cũng không biết gì về hát Sắc bùa nhưng khi được tuyển vào Đội em đã hát được nhiều bài nghi lễ nên em rất thích. Em thấy học hát Sắc bùa rất bổ ích, nhiều ý nghĩa.

Có thể nói, hát Sắc bùa Bến Tre đã khơi dậy những giá trị văn hóa truyền thống của dân tộc, vì loại hình nghệ thuật này là nơi hội tụ của các giá trị lịch sử, văn hóa, khoa học và giáo dục thế hệ trẻ biết giữ gìn các bản sắc văn hóa mà tổ tiên, ông cha để lại. ■